

Звітність у ризик-орієнтованому управлінні стартап-компанії

(Представлено к.е.н., доц. Вигівською І.М.)

Однією з основних ознак діяльності стартап-компаній є велика кількість ризиків. Уникнення ризиків та мінімізація їх негативних наслідків можливі за наявності якісного та повного інформаційного ресурсу для цілей ризик-менеджменту. У статті ідентифіковано напрями удосконалення інформаційного забезпечення ризик-орієнтованого управління стартап-компанією, а також розвиток організаційно-методичних положень складання внутрішньої управлінської звітності інноваційного підприємства про основні результати його діяльності в умовах ризику. Задля удосконалення ризик-орієнтованого управління стартап-компанією розроблено до впровадження форми внутрішньої управлінської звітності (Управлінський баланс стартап-компанії; Управлінський звіт про прибутки та збитки стартап-компанії; Ризики господарської діяльності стартап-компанії та витрати, понесені для їх мінімізації; Аналіз зміни собівартості інноваційного виробу після його вдосконалення та Звіт про оборотний капітал стартап-компанії). Врахування у запропонованій звітності специфіки діяльності інноваційних підприємств сприяють підвищенню ефективності управління ризиками стартап-компанії та оптимізації витратної складової системи ризик-менеджменту. Перспективами подальших досліджень визначено потребу розвитку організаційно-методичного забезпечення складання фінансової звітності в частині розкриття інформації про ризики інноваційної діяльності стартап-компанії та їх наслідки, зокрема пошук напрямів удосконалення звіту про управління.

Ключові слова: бухгалтерський облік; облікове забезпечення управління; звітність; стартап-компанія; управлінська звітність.

Постановка проблеми. Підприємства, які створені на основі інноваційних ідей, впроваджують нові технології, завжди ведуть свою діяльність в умовах ризику. З метою зменшення різних загроз, проявів негативних явищ та їх наслідків, у стартап-компаніях необхідно застосовувати різні засоби, які б узагальнювали та відображали недоліки господарювання. Основними такими засобами є ведення бухгалтерського обліку, контроль та перевірка облікових даних й фактичних операцій і результатів діяльності, порівняння інформації, що проводиться відповідними структурними підрозділами в компанії, та складання й подання зовнішніх і внутрішніх звітів. Тому дослідження питання організаційно-методичного забезпечення складання бухгалтерської звітності інноваційних підприємств в умовах ризику актуалізується останнім часом, що підтверджується потенціалом та темпами зростання ринку вітчизняних стартапів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження питань у сфері бухгалтерського обліку інноваційної діяльності стартап-компаній знайшли своє відображення в роботах вітчизняних вчених, таких як: Л.Д. Богатирьова [1], Р.Ісламов [2], Д.В. Збанацький [3], С.Ф. Легенчук [4], О.І. Марченко [5], Г.С. Мельничук [5], Г.В. Пилипчук [4], Т.М. Тардаскіна [1], Ю.В. Терешко [1], Є.В. Чазов [6], О.П. Швидка [7], І.Ю. Яцишин [8] та інші.

Мета статті полягає у пошуку напрямів удосконалення інформаційного забезпечення ризик-орієнтованого управління стартап-компанією, а також у розвитку організаційно-методичних положень складання внутрішньої управлінської звітності інноваційного підприємства про основні результати його діяльності в умовах ризику.

Викладення основного матеріалу дослідження. Фінансова, статистична, соціальна та інші види звітності більшою мірою призначені для зовнішніх користувачів фінансової інформації, а саме: державних органів та структур, банківських установ, інших організацій; управлінська – для внутрішніх потреб з метою аналізу діяльності та прийняття в подальшому ефективних управлінських рішень.

Внутрішня звітність має враховувати різні аспекти діяльності та потреби всіх груп її користувачів. Важливим напрямом управлінської звітності є узагальнене представлення інформації про основні показники діяльності. Вважаємо за доцільне формувати Управлінський баланс стартап-компанії (табл. 1) та Управлінський звіт про прибутки та збитки стартап-компанії (табл. 2).

Запропоновані Управлінський баланс стартап-компанії та Управлінський звіт про прибутки та збитки стартап-компанії за формою частково схожі на форми фінансової звітності, а саме: Баланс (Звіт про фінансовий стан) (форма № 1) та Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма № 2). Розроблені форми управлінської звітності відрізняються від зазначених законодавчо встановлених форм

звітів відповідно до потреб користувачів таких даних та орієнтовані на управління стартап-компанією. Важливою відмінністю між фінансовими та управлінськими звітами є представлення цифрової інформації в різних вимірниках.

Для подання звітності в державні органи потрібно сформулювати всі звітні статті в тисячах гривень. Такий встановлений показник потрібен для порівнянності інформації між іншими суб'єктами, за різні періоди тощо. В управлінських звітах інформація може представлятися в таких самих вимірниках, як і в фінансовій звітності, або відповідно до потреб управління.

Таблиця 1

Управлінський баланс стартап-компанії

Стаття звітності	Код	грн	грн	%	%
Основні засоби	100	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Фактичний приріст	Прогнозний приріст
Інші необоротні активи	110				
Запаси	120				
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	130				
Резерв сумнівних боргів інноваційної діяльності	140				
Гроші та їх еквіваленти	150				
Інші оборотні активи	160				
Всього по активам	170				
Зареєстрований (пайовий) капітал	210				
Додатковий капітал:	211				
- фонд розвитку виробництва	212				
Резервний капітал	213				
Нерозподілений прибуток від інноваційної діяльності	214				
Непокритий збиток від інноваційної діяльності:	215				
- частковий збиток від інноваційної діяльності	216				
- катастрофічний збиток від інноваційної діяльності	217				
Позики	220				
Забезпечення:	230				
- забезпечення виплат відпусток	231				
- забезпечення гарантійних зобов'язань	232				
- забезпечення інших витрат і платежів	233				
- забезпечення матеріального заохочення	234				
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	240				
Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	241				
Кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	242				
Інші поточні зобов'язання	243				
Всього по пасивам	250				

Розроблені форми управлінських звітів передбачають висвітлення фінансової інформації щодо діяльності стартап-компанії в гривнях. На нашу думку, велика ризикованість інноваційної діяльності, мінливість умов господарювання потребують частого складання та подання управлінських звітів. Іноді потреба виникає в формуванні погодинних та щоденних звітів, за тиждень, за місяць та інші періоди. Саме тому представлення точних даних є пріоритетом в управлінні стартап-діяльністю. На початкових етапах створення інноваційного підприємства потрібна інформація для прийняття поточних, термінових рішень, тому порівняння інформації за різні звітні періоди в даному випадку не завжди є доречним.

Під час ведення діяльності в умовах вже налагоджених стадій, робіт та процесів господарювання внутрішня звітність може складатися в однакових вимірниках з фінансовою звітністю з метою виконання принципу порівнянності інформації.

Також запропоновані управлінські звіти (табл. 1–2) мають за мету інформування про динаміку основних показників внутрішніх звітів, що є корисною інформацією для керівництва стартап-компанії для прийняття подальших управлінських рішень в умовах ризику.

Оскільки створення будь-якого інноваційного продукту передбачає понесення операційних, інших витрат та наявність різних груп ризиків, впровадження системи, що сприяє їх мінімізації, дозволяє комплексно контролювати та управляти впливом негативних явищ.

Для потреб управління стартап-компанією необхідно розробляти та складати внутрішню звітність у розрізі видів витрат, пов'язаних з будь-якою новаторською ідеєю, та формувати й представляти в необхідних аспектах діяльності для аналізу господарських явищ і процесів й прийняття управлінських рішень.

Як ризики, так і понесені витрати на їх мінімізацію, потрібно розділяти за видами діяльності. Залежно від організаційної структури та потреб управління така класифікація може різнитися на кожному підприємстві.

Пропонуємо в управлінській звітності стартап-компанії виокремлювати групи витрат та пов'язаних з ними ризиків залежно від господарських процесів. Такими процесами залежно від виду діяльності є: 1) операційна діяльність (процес придбання матеріалів, виробничий процес, процес реалізації); 2) процеси фінансової діяльності; 3) процеси інвестиційної діяльності.

Таблиця 2

Управлінський звіт про прибутки та збитки стартап-компанії

1. Стаття звітності	Код	грн	грн	%	%
Чистий дохід від реалізації інноваційної продукції (товарів, робіт, послуг)	100	За звітний період	За аналогічний попередній звітний період	Фактичний період	Прогнозний період
Собівартість реалізованої інноваційної продукції (товарів, робіт, послуг)	150				
Валовий прибуток (збиток)	200				
Інші операційні доходи:	250				
- дохід від реалізації інших оборотних активів, що пов'язані з інноваціями	251				
Адміністративні витрати	300				
Витрати на збут	350				
Інші операційні витрати:	400				
- витрати на дослідження ринку (маркетинг)	410				
- витрати на підготовку інноваційного продукту	420				
- витрати на виробництво зразків інноваційного продукту	430				
- витрати на рекламу	440				
- підготовчі виробничі витрати	450				
- собівартість реалізованих виробничих запасів, що пов'язані з інноваціями	460				
- інші витрати операційної діяльності у сфері інновацій	470				
Прибуток (збиток) від операційної діяльності:	500				
Інші фінансові доходи	550				
Інші доходи	600				
Фінансові витрати	650				
Інші витрати	700				
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	750				
Фінансовий результат (прибуток (збиток))	800				
Витрати з податку на прибуток	850				
Чистий фінансовий результат (прибуток (збиток))	900				
Нерозподілений прибуток від інноваційної діяльності	910				
Непокритий збиток від інноваційної діяльності:	920				
- частковий збиток від інноваційної діяльності	930				
- катастрофічний збиток від інноваційної діяльності	940				

Ефективне ведення бухгалтерського обліку передбачає, перш за все, забезпечення достовірності формування інформації про об'єкти обліку, зокрема, про витрати, фінансові результати і пов'язані з ними господарські процеси (придбання, виробництво, обслуговування виробничого та загальногосподарського процесів, збут). Для цього на підприємстві слід налагодити чітку організацію обліково-аналітичного процесу на підприємстві.

Деталізація аналітичних рахунків витрат залежить від організаційно-методичної складової бухгалтерського обліку та всієї системи управління. Так основними статтями поділу витрат у стартап-компаніях є: матеріальні затрати, зокрема, витрати на оплату праці, амортизація, інші операційні

витрати, фінансові витрати, інші витрати. У цьому напрямі нами розроблено форму внутрішнього звіту, який забезпечує управління ризиками та витратами, понесеними для їх мінімізації (табл. 3).

Таблиця 3

Ризики господарської діяльності стартап-компанії та витрати на управління ними*

Ризик діяльності стартап-компанії	Події, що спричинили ризик (дія, подія, факт)	Витрати, понесені на управління ризиками та мінімізацію їх наслідків			Обліковий резерв/фонд для управління ризиками та мінімізації їх наслідків	Використано резерв/фонд для мінімізації наслідків ризику, грн
		стаття витрат	сума, грн	вплив на ризик		
Отримання збитку інноваційної діяльності	Розробка нового інноваційного виробу	-	-	-	Резервний капітал для інноваційної діяльності	-
Виникнення гарантійного випадку	-	Запасні частини	1000,00	Усунено наслідки	Фонд на гарантійний ремонт (обслуговування) інноваційної діяльності	1000,00
Разом:			1000,00	X	Разом:	1000,00

Примітка: *заповнено на основі умовних даних

Задля аналізу зміни собівартості інноваційного виробу після його вдосконалення нами розроблено відповідно звітну форму (табл. 4), яка сприяє управлінню виробничою собівартістю інноваційного продукту. За потреби таку звітність можна формувати в розрізі собівартості реалізації. В такому випадку витратами, які має підприємство на етапі реалізації продукції, є: плата за упаковку товару, витрати на рекламу, транспортні витрати (доставка товару покупцеві або на дистрибуторський склад).

Таблиця 4

Аналіз зміни собівартості інноваційного виробу після його вдосконалення*
(Опис вдосконалення: заміна деталей з легших матеріалів)

Стаття витрат	Собівартість інноваційного виробу		Зміни в собівартості після удосконалення інноваційного виробу	
	до вдосконалення, грн	після вдосконалення, грн	абсолютні показники, грн	відносні показники, %
Сировина та основні виробничі матеріали	980	760	220	22
Паливно-енергетичні витрати	200	200	0	0
Витрати на оплату праці	8000	8000	0	0
Транспортні витрати (в т. ч. внутрішнє переміщення сировини і напівфабрикатів)	500	500	0	0
Ремонт і утримання основних засобів	620	620	0	0
Амортизація основних фондів і НМА	300	300	0	0
Разом:	10600	10380	220	22

Примітка: *заповнено на основі умовних даних

Зауважимо, що оборотні кошти є важливим ресурсом для стартап-компанії у зв'язку з необхідністю закупівлі матеріалів, проведення розрахунків з різними кредиторами, погашення іншої заборгованості. Аналіз оборотних коштів дає розуміння забезпеченості інноваційного підприємства необхідними

ресурсами та можливістю вчасного погашення заборгованості. Розроблено Управлінський звіт про оборотний капітал стартап-компанії (табл. 5).

Отже, ризики та витрати є важливими складовими стартап-діяльності. Їх відображення у внутрішніх звітах з деталізацією відповідно до потреб управління необхідне для прийняття ефективних управлінських рішень. Звіти, представлені у таблицях 1, 4, 5 за бажанням управлінського персоналу можна включати в звіт про управління, який подається разом з фінансовою звітністю інноваційного підприємства. Під час прийняття рішення про недоцільність висвітлення такої детальної управлінської інформації перед зовнішніми сторонами потрібно окремо складати внутрішню управлінську звітність та звіт про управління.

Таблиця 5

Звіт про оборотний капітал стартап-компанії

Показник	Код	грн	грн	%	%
Сировина й матеріали	100	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Фактичний приріст	Прогнозний приріст
Купівельні напівфабрикати й комплектуючі вироби	110				
Паливо	120				
Запасні частини	130				
Малоцінні та швидкозношувані предмети	140				
Незавершене виробництво	150				
Напівфабрикати	160				
Готова продукція	170				
Товари	180				
Інші запаси	190				
Всього запасів	195				
Готівка	200				
Рахунки в банках	210				
Інші кошти	220				
Всього грошових коштів та їх еквівалентів	225				
Поточні фінансові інвестиції	300				
Дебіторська заборгованість	310				
Розрахунки та інші поточні активи	320				
Всього дебіторської заборгованості та інших поточних активів	325				
Разом:	400				

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, однією з основних ознак діяльності стартап-компаній є велика кількість ризиків. Для їх зменшення та максимально можливого уникнення необхідно складати управлінську звітність з якісним, повним відображенням усіх аспектів господарської діяльності. Основними об'єктами, які є важливими та/або потребують постійного аналізу й контролю в стартап-компаніях, є складові та результати виробничих процесів, а також власно розроблені нематеріальні активи, які є основою для створення інноваційних продуктів. У будь-якому випадку кожна група об'єктів обліку досліджуваних суб'єктів господарювання – облік нематеріальних активів, запасів, процесу виробництва та реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг, отримання фінансових ресурсів – передбачає понесення певних витрат. Максимально повне відображення витрат діяльності інноваційних підприємств впливає на ефективність прийняття управлінських рішень.

Вдосконалення структури внутрішньої звітності передбачає розробку та використання таких аналітичних рахунків витрат, які найповніше розкривають всі недоліки та можливості діяльності, невикористовувані ресурси тощо. З метою вдосконалення системи ризик-менеджменту стартап-компаній запропоновано складати розроблені форми внутрішньої управлінської звітності (Управлінський баланс стартап-компанії; Управлінський звіт про прибутки та збитки стартап-компанії; Ризики господарської діяльності стартап-компанії та витрати, понесені для їх мінімізації; Аналіз зміни собівартості інноваційного виробу після його вдосконалення та Звіт про оборотний капітал стартап-компанії). Наведені пропозиції, враховуючи специфіку діяльності інноваційних підприємств, дозволять підвищити ефективність управління ризиками стартап-компанії та сприяють оптимізації витратної складової системи ризик-менеджменту.

Перспективами подальших досліджень є удосконалення організаційно-методичного забезпечення складання фінансової звітності в частині розкриття інформації про ризики інноваційної діяльності стартап-компанії та їх наслідки, зокрема пошук напрямів розвитку звіту про управління.

Список використаної літератури:

1. Терешко Ю.В. Особливості розвитку інтернет-стартапів в Україні: реалії і перспективи / Ю.В. Терешко, Т.М. Тардаскіна, Л.Д. Богатирьова // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 12. – С. 435–443.
2. Ісламов Р. Аутсорсинг бухгалтерських послуг для стартапів: плюси та мінуси / Р.Ісламов. – 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ua.accace.com/autsorsynh-buxhelterskyx-posluh-dlya-startapiv-plyusy-ta-minusy/>.
3. Збанацький Д.В. Стартапи: юридичні та практичні аспекти. Ознайомча частина / Д.В. Збанацький // Незалежний аудитор [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://n-auditor.com.ua/uk/component/na_archive/269?view=material.
4. Легенчук С.Ф. Історичні аспекти виникнення і особливості діяльності стартап-компаній: обліково-економічні аспекти / С.Ф. Легенчук, Г.В. Пилипчук // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Серія : Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. – 2016. – Вип. 1. – С. 122–144 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2016_1_12.
5. Мельничук Г.С. Стартапи як особлива організаційна структура ринку інновацій / Г.С. Мельничук, О.І. Марченко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2017. – № 2. – С. 28–34 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2017_2_8.
6. Чазов Є.В. Стартап як нова форма ведення бізнесу / Є.В. Чазов // Наукові праці НУХТ. – Київ : НУХТ, 2013. – № 52. – С. 122–128 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/19732/1/16.pdf>.
7. Швидка О.П. Бізнес-моделі та причини успіхів стартапів / О.П. Швидка // Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні : мат-ли VIII Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 травня 2015 р. / КНТЕУ. – Київ, 2015. – С. 217–219.
8. Яцишин І.Ю. Ризик-менеджмент: трансформація за новітніх умов економічного розвитку / І.Ю. Яцишин // Інноваційна економіка. – 2014. – № 5. – С. 145–149 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2014_5_30.
9. Серія стандартів ISO 31000. Менеджмент ризиків / Межд. орг-ция по стандартизации [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://intercert.com.ua/articles/regulatory-documents/311-iso-31000-risk-management>.

References:

1. Tereshko, Ju.V., Tardaskina, T.M. and Bogatyrova, L.D. (2015), «Osoblyvosti rozvytku internet-startapiv v Ukraini: realii i perspektyvy», *Aktual'ni problemy ekonomiky*, No. 12, pp. 435–443.
2. Islamov, R. (2017), *Autsorsyng buhgalters'kyh poslug dlja startapiv: pljusy ta minusy*, [Online], available at: <https://ua.accace.com/autsorsynh-buxhelterskyx-posluh-dlya-startapiv-plyusy-ta-minusy/>
3. Zbanac'kyj, D.V., «Startapy: jurydychni ta praktychni aspekty. Oznajomcha chastyna», *Nezalezhnyj audytor*, [Online], available at: http://n-auditor.com.ua/uk/component/na_archive/269?view=material
4. Legenchuk, S.F. and Pylypchuk, G.V. (2016), «Istorychni aspekty vynyknennja i osoblyvosti dijnal'nosti startap-kompanij: oblikovo-ekonomichni aspekty», *Problemy teorii ta metodologii' buhgalters'kogo obliku, kontrolju i analizu*, Serija *Buhgalters'kyj oblik, kontrol' i analiz*, Issue 1, pp. 122–144, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2016_1_12
5. Mel'nuchuk, G.S. and Marchenko, O.I. (2017), «Startapy jak osoblyva organizacijna struktura rynku innovacij», *Formuvannja rynkovyh vidnosyn v Ukraini*, No. 2, pp. 28–34, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2017_2_8
6. Chazov, Je.V. (2013), «Startap jak nova forma vedennja biznesu», *Naukovi praci NUHT*, NUHT, Kyi'v, No. 52, pp. 122–128, [Online], available at: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/19732/1/16.pdf>
7. Shvydka, O.P. (2015), «Biznes-modeli ta prychny uspihiv startapiv», *Problemy ta perspektyvy rozvytku pidpryjemnytva v Ukraini*, mat-ly VIII Mizhnar. nauk.-prakt. konf., vid 14–15 travnja, KNTEU, Kyi'v, pp. 217–219.
8. Jashhyshyn, I.Ju. (2014), «Ryzik-menedzhment: transformacija za novitnih umov ekonomichnogo rozvytku», *Innovacijna ekonomika*, No. 5, pp. 145–149, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2014_5_30
9. Mezhdunarodnaja organizacija po standartizacii, *ISO 31000: Menedzhment riskov*, [ISO 31000: Management of risks], serija standartov, [Online], available at: <https://intercert.com.ua/articles/regulatory-documents/311-iso-31000-risk-management>

Барчак Тетяна Петрівна – аспірант спеціальності 071 «Облік і оподаткування» Державного університету «Житомирська політехніка».

Наукові інтереси:

– професійні ризики бухгалтера та достовірність бухгалтерської звітності.

Стаття надійшла до редакції 04.09.2019.